

Gebruikershandleiding

Inleiding

Hartelijk gefeliciteerd met

Mijn ID staat voor: 'mijn identiteit'. Je kunt het ook uitspreken als 'mijn idee'. En dat is ook weer op twee manieren uit te leggen: 'dat is ook mijn idee', ofwel: ik ben het er mee eens, ik onderschrijf het. En je het zien als: ik heb of krijg een idee! Het ligt er maar net aan hoe je het interpreteert.

Heel toepasselijk is een deel van de toespraak die prinses Máxima op 24 september 2007 hield bij de presentatie van het WRR-rapport 'Identificatie met Nederland':
'Zo'n zeven jaar geleden begon mijn zoektocht naar de Nederlandse identiteit. Daarbij werd ik geholpen door tal van lieve en wijze deskundigen. Ik had het voorrecht met veel mensen kennis te maken. Heel veel te zien, te horen en te proeven van Nederland.'

Het was een prachtige en rijke ervaring waarvoor ik enorm dankbaar ben. Maar 'de' Nederlandse identiteit? Nee, die heb ik niet gevonden. Nederland is: grote ramen zonder gordijnen, zodat iedereen goed naar binnen kan kijken. Maar ook: hechten aan privacy en gezelligheid. Nederland is: één koekje bij de thee. Maar ook: enorme gastvrijheid en warmte. Nederland is: nuchterheid en beheersing. Pragmatisme. Maar ook: samen intense emoties beleven.

Nederland is veel te veelzijdig om in één cliché te vatten. 'De' Nederlander bestaat niet. Als troost kan ik u zeggen dat 'de' Argentijn ook niet bestaat. Ik vind het daarom heel interessant dat de titel van het rapport van de WRR niet is 'De Nederlandse Identiteit'. Maar: 'Identificatie met Nederland'. Dat laat ruimte voor ontwikkeling. En voor diversiteit.'

De prinses eindigt met ruimte voor diversiteit. Deze ruimte is niet vanzelfsprekend en het lijkt erop dat deze steeds meer in de knel komt. Belangrijk is het om van jongs af aan ruimte voor diversiteit te stimuleren.

Mijn ID bouwt rondom het thema diversiteit een overzichtelijke campagne om in de school respectvol met elkaar om te gaan. Een belangrijk aspect daarvan is respect voor ieders veelvormige persoonlijke identiteit. Zoals prinses Máxima in haar toespraak al suggereert: er zitten meerdere kanten aan een identiteit. Ieder mens heeft verschillende identiteiten. Deze zijn over het algemeen contextgebonden en niet in iedere situatie even relevant. Je kunt docent zijn, maar ook vader, moeder, partner, dochter, consument, homoseksueel, leerling en ga zo maar door. Sommige identiteiten worden je opgedrongen, voor andere schaamt je je misschien of je bent er juist trots op. Sommige identiteiten zijn zichtbaar, en kunnen soms ook voor verwarring zorgen, zoals bij androgyn uitziende personen: is het een man of is het nu een vrouw? Mensen hebben veel invloed op wat ze van zichzelf – dus van hun identiteit – laten zien. Door aandacht te besteden aan de vele aspecten van mensen en hun verschillende identiteiten, kan een school een respectvolle omgang met elkaar stimuleren.

Mijn ID maakt vaak de koppeling met homoseksualiteit. Het is gebleken dat acceptatie van homoseksualiteit niet zonder slag of stoot gaat. Wanneer deze acceptatie echter een zeker niveau heeft bereikt, gaan ook andere minderheden in de organisatie daarvan profiteren. Een treffende illustratie daarvan is de volgende ervaring:

'Het netwerk van homoseksuelen van IBM presenteerde zich op een beurs in Azië. Een groep Japanse vrouwen kwam naar hen toe, in eerste instantie aarzelend. Toen eenmaal het contact was gelegd, vertelden de Japanse vrouwen dat zij graag willen werken voor een organisatie die diversiteit onder haar personeel zichtbaar ondersteunt. Een homonetwerk geeft volgens hen de garantie dat het met vrouwenrechten ook goed geregeld is.'

Mijn ID geeft op een toegankelijke manier handvatten om wenselijke omgang met elkaar te stimuleren. De nadruk ligt op 'met elkaar'. Leerlingenparticipatie is een wezenlijk onderdeel van deze campagne. Vanuit de idee dat leerlingen zelf heel goed kunnen aangeven hoe ze een respectvolle omgeving kunnen creëren, is het belangrijk hen bij dit project te betrekken. Dat zal bovendien de slagingskans van het project aanzienlijk vergroten.

Wij wensen je veel plezier, leuke discussies en bovenal een prettige omgang met elkaar toe.

Het team van EduDivers,
Peter Dankmeijer
Marinus Schouten
Bas Koppers
Marc van Bijsterveldt

Inhoud

Mijn ID gebruikershandleiding

Inleiding	1
In het kort	4
Verantwoording	5
Diversiteit	5
Methoden	5
Beeldmateriaal	6
Samen	6
Voorbeeldrol	6
Opbouw	
Onderdelen van Mijn ID	8
Prikkelportretten	8
Docentendoos	8
Plaats de doos bij voorkeur middenin de docentenkamer. De Leerlingenzuil	9
Onderzoek door leerlingen	9
Afronding Mijn ID	
Rapportage opvallende opmerkingen	10
Bijlagen	
Bijlage A - Schematische opbouw	12
Bijlage 1 - Maatschappijleer	
Bijlage 2 - Verzorging	
Bijlage 3 - Biologie	
Bijlage 4 - Levensbeschouwing	
Bijlage 5 - Lichamelijke opvoeding	
Bijlage 6 - Nederlands	
Bijlage 7 - Engels	
Bijlage 8 - Duits	

In het kort

Mijn ID is een minicampagne voor scholen in het voortgezet onderwijs om in een steeds diverser wordende samenleving een respectvolle omgang met elkaar te stimuleren. **Mijn ID** kan op verschillende schaalgroottes ingezet worden. We spreken dan ook van een minimum-, medium- en maximumvariant. Daarbinnen zijn verschillende opzetten mogelijk. Het onderstaande overzicht helpt bij het organiseren van de campagne.

De minimumvariant bestaat uit:

- het ophangen van tentoonstellingsposters
- voorlichting door een lokale homo/lesbische belangenorganisatie
- evaluatie.

De mediumvariant biedt enkele activiteiten naast die van de minimumvariant. In het onderstaande schema staan enkele suggesties, aangeduid met een asterisk. Hoe meer activiteiten u doet, hoe effectiever het programma.

De maximumvariant bestaat uit het inpassen van alle onderdelen.

Campagne-onderdeel	Minimum	Medium	Maximum	Verdeeld over een jaar
vier losse prikkelposters			X	1e wk
de docentendoos		*	X	2e wk
de leerlingenzuil		*	X	3e wk
thema's identiteit en diversiteit		*	X	4e wk
maatschappijleer		*	X	1 mnd
verzorging			X	2 mnd
biologie			X	3 mnd
levensbeschouwing			X	4 mnd
lichamelijke opvoeding			X	5 mnd
Nederlands		*	X	3x pj
Engels			X	3x pj
Duits			X	3x pj
voorlichting door een lokale homo/lesbische belangenorganisatie	X	X	X	1 mnd
onderzoek leerlingen of "schoolvisite"			X	Halverwege het jaar
evaluatie	X	X	X	Eind van het jaar
aanscherpen schoolbeleid		*	X	Tweede jaar

De beschrijving van de verschillende campagneonderdelen tref je verderop in dit document aan.

Verantwoording

6

Diversiteit

De campagne **Mijn ID** is ontwikkeld op basis van de ervaringen die EduDivers opgedaan heeft in het onderwijsveld. **Mijn ID** bestaat uit een aantal werkvormen met eenvoudig toepasbare handvatten om respect voor diversiteit te stimuleren in het voortgezet onderwijs. De campagne kan een aanzet zijn om het thema diversiteit structureel in te bedden in de school. Het blijkt dat organisaties die tolerant zijn naar homoseksuelen en hun een respectvolle omgeving bieden, voor alle medewerkers een fijne omgeving vormen. Kort door de bocht zou je kunnen stellen, als het voor homoseksuelen goed is, dan is het voor iedereen prettig. Dit principe gaat ook op voor scholen. Een tolerante school is niet alleen prettig voor homoseksuelen, maar voor alle leerlingen en medewerkers.

Daarnaast zijn er enkele andere redenen om binnen het voortgezet onderwijs structureel aandacht aan homoseksualiteit aan te besteden:

- Uit het SCP-rapport 'Gewoon anders. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland' (24 juni 2010) blijkt dat de middelbare school geen veilige plek is voor homojongeren. De helft van de homo/lesbische jongeren denkt wel eens aan zelfmoord en één op de tien doet daadwerkelijk een zelfmoordpoging. Dit is tot vijfmaal zoveel als heterojongeren. Het SCP schrijft dit voor een belangrijk deel toe aan de sfeer op scholen.
- 5 tot 10 procent van de bevolking is homoseksueel, een nog groter percentage is biseksueel. Je wilt er toch zijn voor al je leerlingen?
- Leerlingen in het voortgezet onderwijs stoeien met hun seksuele identiteit. Voor homoseksuelen is de schooltijd vaak een eenzame periode. Aandacht op school wordt door hen meestal als zeer ondersteunend ervaren.
- Homo is een van de meest gebruikte scheldwoorden in het voortgezet onderwijs.
- De overgrote meerderheid van homoseksuele leerlingen wacht tot na de middelbare schoolperiode om dit belangrijke deel van hun identiteit kenbaar te maken. Veiligheidsgevoel en ruimte om zichzelf te kunnen zijn is in het voortgezet onderwijs onvoldoende aanwezig voor de meeste van deze leerlingen.
- Scholen realiseren niet altijd wat voor positief effect het heeft wanneer zij op gedegen wijze aandacht aan homoseksualiteit geven. Dit effect geldt voor alle leerlingen!
- Het is anno 2010 nog steeds makkelijk ongestraft te discrimineren op grond van seksuele voorkeur. Het is goed leerlingen bewust te maken van het gegeven dat zij soms discrimineren en dat zij mensen zo het gevoel geven er niet bij te horen.

Methoden

De methoden en de toolkit in deze campagne aangeboden worden, zijn uitgetest op scholen. Niet alleen witte scholen met een overwegend progressief publiek, maar ook zwarte scholen in arme wijken.

Mijn ID geeft antwoord op de vraag: hoe moet ik het dan bespreekbaar maken?

Mijn ID geeft handreikingen om de reacties van leerlingen te kanaliseren.

Mijn ID maakt het makkelijk om reacties van leerlingen op een productieve manier uit te lokken, en daarbij ruimte te geven voor emoties en 'onderbuikgevoelens'.

7

Mijn ID geeft inzicht aan leerlingen. Pubers hebben moeite met het inschatten van de consequenties van hun gedrag. Een goede reden om ze daar een handje bij te helpen.

Beeldmateriaal

Het beeldmateriaal in de campagne is zodanig samengesteld dat leerlingen zich kunnen identificeren met de afgebeelde personen. De media hebben nogal wat invloed op de beeldvorming van homoseksuelen. Er zijn nog steeds leerlingen die bij wijze van spreken verbaasd reageren dat homoseksuelen gewoon, net als zij, in de supermarkt hun boodschappen doen. Alleen daarom al is het prettig als er voor de leerlingen homoseksuele rolmodellen zijn. De jongeren op het beeldmateriaal vervullen die rol. En het kunnen uiteraard ook openlijk homoseksuele docenten zijn, medeleerlingen of voorlichters van het lokale COC.

Samen

Mijn ID dient vooral als startpunt voor het verder onderzoeken en verbeteren van de situatie voor homoseksuelen (en dus voor alle leerlingen in de school). Wat vindt jouw collega er nu eigenlijk van, en jij zelf? Wat verwacht je van jezelf als professional, en is dat anders dan jij als persoon? Hoe gaat je directie er mee om: is die ondersteunend of moet je het zelf maar een beetje zien te rooien? Dit laatste is een belangrijk punt, waar ook **Mijn ID** aandacht voor vraagt: in je eentje kun je een sfeer niet veranderen. Daar heb je elkaar voor nodig. Door samen te werken, er met elkaar over te spreken, en elkaar ook áán te spreken, ontstaat er een open sfeer in de docentenkamer. Dat is de basis voor een goede sfeer in de hele school.

Voorbeeldrol

Mijn ID is een aanzet die ervoor zorgt dat de school een eigen gedachtegoed ten aanzien van respectvol met elkaar omgaan ontwikkelt. Met behulp van **Mijn ID** formuleert de school een visie en een beleid. Maar dan komt het belangrijkste: de school moet deze visie daadwerkelijk uitdragen. Heel concreet betekent dat: geef het goede voorbeeld. Leerlingen die een docentenkamer aantreffen met papier op de grond, jassen over stoelen, vuile kopjes en bekertjes op de tafels, zullen je negeren als je ze aanspreekt omdat zij wat 'laten vallen'. Veranderingen realiseren, ook als het gaat om een tolerant schoolklimaat, is gebaat bij het belonen van positief gedrag, ook onder voor collega's. Geef je collega dus eens een schouderklopje, en geef je leerlingen een compliment. Doe wat je zegt en zeg wat je doet, ook als het gaat om een klimaat waarin respect voor ieders identiteit voorop staat. Daarmee maak je voor anderen inzichtelijk wat en waarom je iets doet en kunnen ze zien hoe dat er in praktische zin uit kan zien. Dat is dé manier om anderen te inspireren iets te doen met respect voor seksuele diversiteit. Zorg dat jij, al je collega's en je leerlingen trots kunnen zijn op de school en trots op de sfeer die daar door iedereen samen is gecreëerd.

Opbouw

8

Mijn ID kent een opbouw die erop gericht is de aandacht voor de campagne langere tijd vast te houden. Daardoor wordt het effect verstevigd. Het eerste onderdeel is een zogeheten 'fluistercampagne'. Een aantal 'prikkelportretten' op verschillende plekken op school trekken de aandacht en zullen leiden tot vragen onder de schoolbevolking. Er wordt met andere woorden over gefluisterd in de (wandel)gangen. Daarna komt er een kast voor leerlingen waar zij kennis kunnen maken met vier (homoseksuele) leeftijdgenoten (de jongeren van de 'prikkelportretten'). Zij kunnen hun gedachten opschrijven. Een andere mogelijkheid is het ophangen van vier tentoonstellingsposters. Tegelijkertijd besteden docenten met behulp van een aantal lesbrieven (zie de bijlagen) in de les aandacht aan respectvol met elkaar omgaan.

Afhankelijk van de gekozen variant duurt de campagne vier weken tot een aantal maanden (zie Bijlage A voor een schematische uitwerking van de opbouw van de campagne).

Onderdelen van Mijn ID

Mijn ID bestaat uit de volgende materialen:

- Een gebruikershandleiding
- Vier losse prikkelposters
- Docentendoos met suggesties en lesbrieven
- Leerlingenzuil
- Onderzoek door leerlingen

We hebben gekozen voor een losbladige gebruikershandleiding. Je kunt de onderdelen voor jouw collega's hieruit eenvoudig kopiëren. Zo houd je de handleiding compleet, en kunnen je collega's intussen aan het werk. Zorg voor een vaste plek waar de handleiding staat, zodat jijzelf of anderen deze steeds makkelijk kunnen inzien of eruit kunnen kopiëren.

De informatie staat ook op de website van EduDivers: www.edudivers.nl. Je kunt de informatie dus ook eenvoudig naar collega's of andere betrokkenen mailen. Als je op school een voor jouw collega's toegankelijke harde schijf heeft, kun je daar het materiaal ook op zetten. Dan heeft iedereen op elk gewenst ogenblik toegang tot het materiaal.

Het is handig om collega's op de hoogte te brengen van de aanstaande **Mijn ID**-campagne, dan weten zij waarom er een aantal dingen in de openbare ruimten van de school plaatsvinden. Zo kan iedereen die dat wil een bijdrage leveren aan **Mijn ID**.

Prikkelposters

Hang de vier 'prikkelposters' verspreid door de school op, bijvoorbeeld in de gangen, de aula, enkele lokalen, voor ramen die op de buitenruimte gericht zijn, in de rookruimte et cetera. Kies in ieder geval voor plaatsen die voor leerlingen goed zichtbaar zijn. Het zijn posters op A0-formaat. De helft van de posters is een portret, de andere helft wordt

9

gevuld met persoonlijke informatie. De posters roepen vragen op en prikkelen tot nadenken.

Deze 'opwarmfase' moet leerlingen nieuwsgierig maken naar de campagne. Op het moment dat de nieuwsgierigheid van een leerling gewekt is, gaat het leerproces over het algemeen een stuk vlotter. De leerlingen zullen meer gemotiveerd zijn om deel te nemen aan de volgende onderdelen van **Mijn ID**.

Docentendoos

In de docentenkamer wordt een doos met informatie voor docenten geplaatst. De doos is allereerst bedoeld om docenten zelf te laten nadenken over de situatie in de school met betrekking tot tolerantie. Daarnaast biedt de docentendoos de concrete handreikingen om met leerlingen het gesprek te voeren over respectvolle omgang met iemand die een andere identiteit heeft. De kast bevat een toolkit met werkvormen en materialen die in de les gebruikt kunnen worden. Zo kunnen ook docenten meedoen voor wie geen specifieke lesbriev ontwikkeld is. Voor de vakdocenten van maatschappijleer, verzorging, biologie, levensbeschouwing, lichamelijke opvoeding, Nederlands, Engels en Duits zijn er vakspecifieke lesbrieven ontwikkeld. Deze lesbrieven geven suggesties voor een aantal thematische lessen, die in het gewone curriculum een plaats hebben (zie bijlagen 1 t/m 8).

Plaats de doos bij voorkeur middenin de docentenkamer.

De leerlingenzuil

De zuil voor leerlingen is bedoeld voor een centrale plaats in de school. Het is handig om de plek zo te kiezen dat er makkelijk toezicht op te houden is, bijvoorbeeld tegenover de conciërge- of portiersloge. Mochten er zich incidenten rondom de zuil voordoen, geeft dat direct een aanleiding om een gesprek met leerlingen aan te gaan over respect en respectvolle bejegening.

Op de kast staan vier portretten van homoseksuele jongeren afgebeeld. Met behulp van foto's en teksten op de zuil worden allerlei onderdelen van de identiteit van deze jongeren blootgegeven. Sommige van deze teksten kun je in het voorbijgaan lezen, andere kun je pas lezen als je door een kijkgaatje kijkt. Pas als je door de kijkgaatjes kijkt, wordt echt duidelijk dat het hier om homo- en lesbische jongeren gaat. Er is ruimte om te schrijven op de zuil. Leerlingen kunnen zo hun commentaren, overdenkingen en vragen kwijt. Als u dit niet wilt, kunt u de gaten voor stiften leeglaten. Ook is er een brievenbus waarin leerlingen een reactie, een vraag of een klacht kunnen deponeren.

Onderzoek door leerlingen

Belangrijk onderdeel van een campagne **Mijn ID** is een leerlingenonderzoek, uit te voeren onder begeleiding van een docent of een (vrijwillige) medewerker van een belangenorganisatie zoals het COC of een andere lokale homo/lesbische vereniging. De leerlingen maken op deze manier kennis met onderzoek doen, kennis vergaren, de verschillende bijbehorende technieken, en leren tegelijkertijd veel over het onderwerp diversiteit en

hoe daar mee om te gaan. Bovendien leren ze specifiek het nodige over homoseksualiteit. Door de leerlingen een onderzoek te laten doen, kunnen ze hun nieuwsgierigheid bevredigen en daarnaast leren ze homoseksuelen kennen. Ze gaan met hen in gesprek. Het blijkt nog steeds dat onbekend onbemind maakt. Door het onderzoek raakt het onbekende er in ieder geval af. De conclusies van het onderzoek kunnen bovendien een steun zijn voor de beleidsmakers in de school.

U kunt er ook voor kiezen om het leerlingenonderzoek op één dag te laten plaatsvinden en te laten begeleiden door EduDivers. Dit noemen we de "schoolvisite".

Het onderzoek bestaat uit een aantal onderdelen:

- Introductieles
- Literatuuronderzoek: aan de hand van artikelen, boeken en websites vergaren leerlingen informatie
- Onderzoek in de school of schoolvisite
- Interviews
- Begeleiding van de leerlingen

Voor de opzet en het begeleiden van een leerlingenonderzoek is een aparte handleiding ontwikkeld, die bij het **Mijn ID**-pakket geleverd is.

Afronding Mijn ID

Rapportage opvallende opmerkingen

Om de campagne af te ronden en aanknopingspunten te vinden voor een aanscherping van de aanpak van vervelend gedrag op school, is het zinvol opvallende opmerkingen en uitlatingen van de leerlingen te bundelen. Zaken die leerlingen in de klas hebben gezegd, maar vooral ook de dingen die ze hebben opgeschreven op de kast en de posters. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de bevindingen in het docententeam. Daar zullen een aantal opvallende zaken uit naar voren komen. Samen met de aanbevelingen van leerlingen die een onderzoek hebben gedaan, kan dat impulsen geven tot het maken van verdere afspraken over consequenties die een en ander zal hebben voor de school en haar omgeving, het beleid en het curriculum. Belangrijk is in deze fase de zaken zoveel mogelijk concreet te maken. Bijvoorbeeld:

- Docent A gaat in zijn/haar lessen twee keer per jaar aandacht besteden aan homoseksualiteit. (En dus niet: we gaan meer aandacht besteden aan homoseksualiteit.)
- De conciërge vervangt de schoolregels door nieuw geformuleerde regels. De directeur zorgt ervoor dat de conciërge deze nieuwe regels over twee weken heeft.
- Volgend jaar wordt op de eerste teamvergadering van mei het onderwerp seksuele diversiteit geëvalueerd. De directiesecretaresse zorgt dat het dan op de agenda staat.

Van belang is er voor te zorgen dat een en ander goed ingebed wordt, de positieve ontwikkeling vast te houden en te garanderen dat er ook voor volgende generaties leerlingen aandacht is voor het diversiteit en respect in de school.

Het kan blijken dat er trainingen of aanvullende informatie nodig is, of een steuntje in de rug voor het team of bepaalde docenten. Het is natuurlijk altijd mogelijk daarover van gedachten te wisselen met EduDivers.

Bijlagen

Bijlage A

Schematische opbouw

Week 0

Het team en medewerkers van de school worden geïnformeerd over de campagne **Mijn ID**. Zij krijgen uitleg over wat er van hen verwacht wordt.

Week 1

Plaatsen van de prikkelposters en de docentendoos.

Week 2

Plaatsen van de leerlingenzuil.

Er wordt bij drie vakken een les rond het thema homoseksualiteit georganiseerd.

Week 3

De overige lessen worden gegeven.

Week 4

Presentatie van de onderzoeken van de leerlingen en het inventariseren van de bevindingen. Aansluitend worden de aanbevelingen voor de school besproken en concrete afspraken voor het komend jaar vastgelegd.

De materialen van de campagne worden uit de school gehaald.

eduDivers

kenniscentrum
voor onderwijs en
seksuele diversiteit

www.edudivers.nl

